

MALARSTWO ŚWIATOWE WORLD PAINTING

Henri Matisse

BOSZ art

Wydawca / Published by
Wydawnictwo BoSz
BoSz Szymanik i wspólnicy spółka jawna
ul. Przemysłowa 14
38-600 Lesko
tel. +48 13 469 90 00
biuro@bosz.com.pl

MALARSTWO ŚWIATOWE WORLD PAINTING

Henri Matisse

BOSZ art

O tym, że **Henri Matisse** poświęcił się malarstwu, zadecydował splot okoliczności, a punktem zwrotnym był, jak to często bywa, przypadek. A konkretnie – przypadek medyczny. Pochodzący ze średnio zamożnej rodziny Matisse w 1887 roku rozpoczął w Paryżu studia prawnicze, które przerwał z powodu choroby i wielomiesięcznej rekonwalescencji po przebytej operacji. To rzekomo wtedy młody Henri otrzymał w prezencie od matki, malarki amatorki, farby i kilka uwag praktycznych dotyczących technik malarskich. Ta sympatyczna anegdota, nieistotne czy prawdziwa, umocowana jest w czasie. Po rekonwalescencji Matisse nie wrócił już bowiem na studia prawnicze – zapisał się na studia w Académie des Beaux-Arts i rozpoczął nowy etap w życiu. Przewodnikiem młodego adepta po świecie sztuki został Gustave Moreau – nauczyciel wspierający swoich uczniów w poszukiwaniach indywidualnych dróg twórczych. Czerpiąc inspiracje z malarstwa mistrza, modnej podówczas sztuki japońskiej i wcześniejszych osiągnięć impresjonistów, Matisse stawiał pierwsze kroki w nowej dla siebie dziedzinie. Szukając, zgodnie z sugestiami Moreau, własnych środków ekspresji, przeszedł fascynację dokonaniami Johna Russella, ale i Josepha Mallorda Williama Turnera. Pierwsze prace Matisse'a charakteryzują: światło, rozbicie kolorów, płynne przechodzenie barw bez wyraźnych konturów, wrażenie zatrzymanych na płótnie ulotnych kadrów i wyraźne rozjaśnienie palety. Przykładem twórczości z tego okresu może być przechowywana w Tate Modern *Notre Dame* z 1900 roku. Na obrazie, który przywodzi na myśl pocztówkę z Paryża z katedrą spowitą różowym popołudniowym światłem i uproszczoną architekturą nabrzeża Sekwany, widać wyraźne inspiracje malarstwem impresjonistycznym.

O kolejnym przełomowym dla twórczości malarza momencie mówi inna anegdota – tym razem opisana w prasie. Dziennik „Gil Blas" w recenzji z Salonu Jesiennego w 1905 roku w odniesieniu do prac malarskich, zestawionych w jednej z sal z klasyczną rzeźbą Alberta Marque'a, użył wyrażenia „bestie" – *les fauves*. Określenie to dało nazwę nowemu zjawisku w sztuce: fowizmowi. Jednym z dzieł, które tak zbulwersowały krytykę, był obraz *Pani Matisse. Portret z zieloną smugą* z 1905 roku, przechowywany obecnie w muzeum w Kopenhadze. I choć sam trend fowistyczny utrzymał się zaledwie kilka lat, określenie przylgnęło do Matisse'a trwale i do dziś stanowi jedno z pierwszych skojarzeń z jego nazwiskiem. Ale czym „bestie" zasłużyły na swe miano? W dziki i nieokrzesany dla odbiorców sposób postawiły na czyste barwy wyrażające bezkompromisowe emocje. Do grupy fowistów przyporządkowano między innymi André Deraina (którego portret z 1905 roku, namalowany przez Matisse'a, również znajduje się w Tate), Georges'a Braque'a i Raoula Dufy'ego. Epizod fowistyczny był dla Ma-

tisse'a zaledwie progiem do wybicia się na szerokie wody nieskrępowanej malarskiej wyobraźni. Na dalszą twórczość artysty wpływ miały talent, dyscyplina pracy i doświadczenia, w tym przeżycia z podróży. Matisse zwiedził Stany Zjednoczone, Tahiti, Rosję, Maroko i wszędzie, gdzie się pojawił, znajdował zagorzałych wielbicieli. Dziś kolekcjami prac Matisse'a mogą się pochwalić zarówno muzea Nowego Jorku, jak i Petersburga. To na zlecenie rosyjskiego przedsiębiorcy powstały dwa najsłynniejsze płótna – *Muzyka* z 1910 i *Taniec* z lat 1909–1910, oba znajdują się w zbiorach Ermitażu. Uproszczone formy tych prac poprzedzała *Harmonia w czerwieni* z 1908 roku. Dzieło intensywne w kolorze, pełne nawiązań i całkowicie hipnotyzujące, oddziałuje na widza nie tylko czystością barw i przejętą po Paulu Cézannie różnorodnością perspektyw, ale także odległym planem fragmentu ogrodu widocznego przez otwarte okno.

Z czasem w malarstwie Matisse'a następuje dalsze uproszczenie form i redukowanie kolorystyki. Farba kładziona czystym pigmentem jest zupełnie pozbawiona niuansów przechodzenia z koloru w kolor, światło nie igra z perspektywą, zacierając kontur i oziębiając nasycenie barw. Widać wyraźny wpływ sztuki ludów pierwotnych z czystą formą i prostą kolorystyką, które zaprowadziły artystę do serii kolaży z przedstawieniami ptaków i roślin.

Koniec życia artysta spędza na południu Francji. Łagodny klimat, morze, wysokie góry oraz światło wydobywające z przedmiotów pełnię barw już wcześniej przyciągnęły Bonnarda, Renoira, Chagalla, Picassa. Matisse dołączył do tego grona w 1917 roku. Choroba, która na stałe przykuła malarza do łóżka, zmusiła go do poszukiwania innych środków wyrazu. Medium stał się teraz kolorowy papier o niezniuansowanych, czystych barwach i węgiel przymocowany do końca długiego drążka. Jednym z najsłynniejszych dzieł jest *Ikar* (1947): prosta, przejmująca forma i cztery barwy podstawowe. Jednak prawdziwym *opus magnum* Matisse'a stał się projekt Kaplicy Różańcowej w Vence. Historia dekoracji tej kaplicy wiąże się z postacią Monique Bourgeois – najpierw modelki i muzy, potem pielęgniarki malarza, a na koniec siostry dominikanki i pomysłodawczyni kaplicy. Za pomocą prostych metod malarskich powstało wnętrze przesycone światłem i kolorem, ascetyczna kaplica-pomnik, kwintesencja doskonałej formy i przejmującej prostotą religijności. Zaledwie kilka lat po ukończeniu kaplicy, w listopadzie 1954 roku, Matisse umiera i zostaje pochowany na cmentarzu w Nicei.

Agnieszka Widacka-Bisaga – historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych. W latach 2006–2017 Główny Inwentaryzator Muzeum Narodowego w Krakowie, w latach 2017–2025 kustosz Muzeum Książąt Czartoryskich.

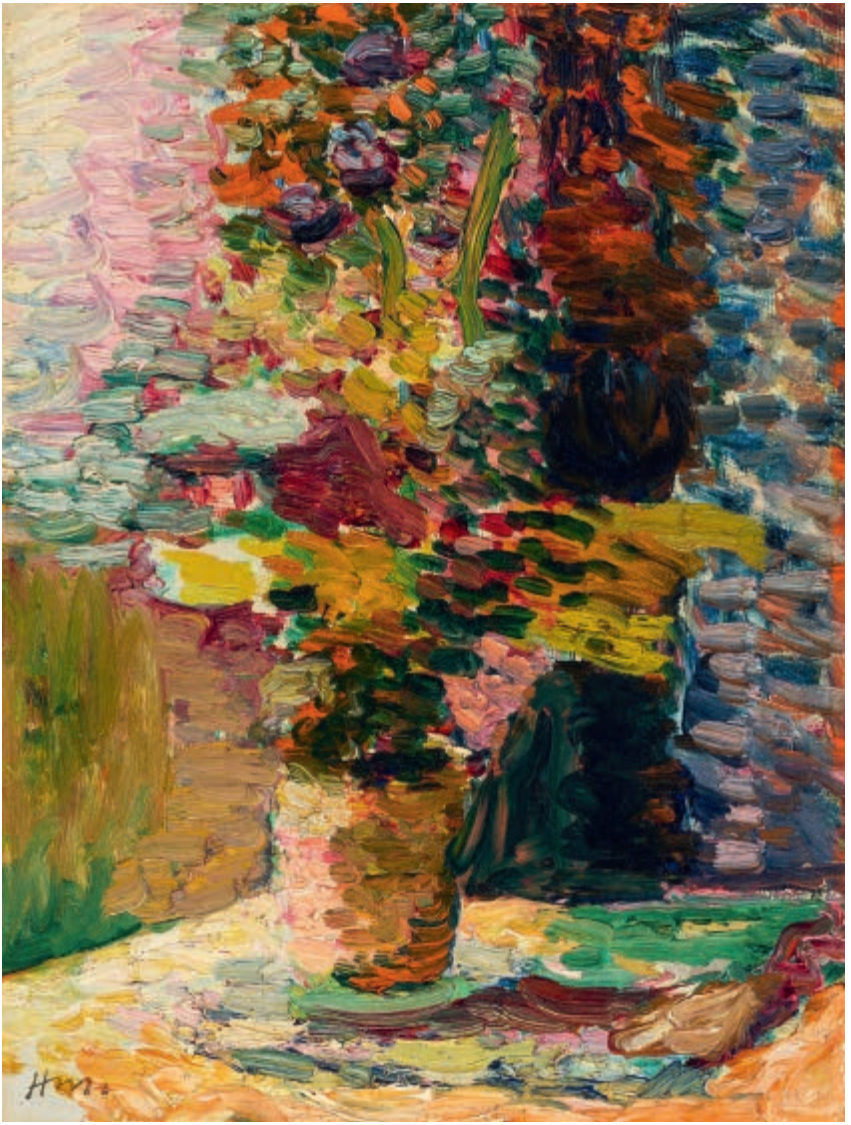

Wazon z kwiatami
Vase de fleurs
ok. 1898–1900 / ca. 1898–1900
olej na płótnie / oil on canvas
32,5 × 24,5 cm

Ogrody Luksemburskie, Paryż
Luxembourg Gardens, Paris
ok. 1902 / ca. 1902
olej na płótnie / oil on canvas
32,8 × 40,7 cm

Pejzaż w Collioure. Studium do „Radości życia”
Landscape near Collioure. Study for “The Joy of Life”
1905
olej na płótnie / oil on canvas
46 × 55 cm

H.Matisse

Czerwony pokój
(Harmonia w czerwieni)
The Dessert: Harmony in Red
(The Red Room)
1908
olej na płótnie / oil on canvas
180,5 × 221 cm

Taniec
Dance
1909–1910
olej na płótnie / oil on canvas
260 × 391 cm

Muzyka
Music
1910
olej na płótnie / oil on canvas
260 × 389 cm

Niebieska willa
Blue Villa
1918
olej na tekturze malarskiej /
oil on academy board
33 × 41 cm

Mały rybak w Maintenon
Le Petit pêcheur, Maintenon
1918
olej na tekturze malarskiej /
oil on canvasboard
32,8 × 40,9 cm

Strumyk w Maintenon
Le ruisseau, Maintenon
1918
olej na tekturze malarskiej /
oil on canvasboard
33 × 40,9 cm

Medytacja
Meditation
1920
olej na płótnie / oil on canvas
73 × 54 cm

Kobieta i anemony
Femme et anémones
1920–1921
olej na płótnie / oil on canvas
78,7 × 98,8 cm

Kobieta w pozycji półleżącej
Woman Reclining
1921
olej na płótnie / oil on canvas
54,6 × 65,4 cm

Henri-Matisse

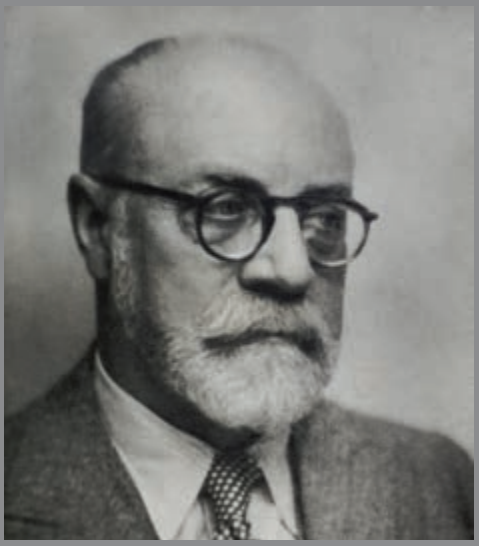

Henri Matisse (1869–1954) was among the most outstanding 20th-century French painters and a leading representative of Fauvism. As he departed from a traditional representation of reality, Matisse created compositions imbued with vivid colours, contrasts and simplified shapes. During the late period of his career, he made use of coloured paper cut-outs, creating highly expressive works. His innovative approach to colour and composition made a lasting impression on the development of modern art.

Henri Matisse (1869–1954) był jednym z najwybitniejszych francuskich malarzy XX wieku i czołowym przedstawicielem fowizmu. Odchodząc od tradycyjnego sposobu przedstawiania rzeczywistości, tworzył kompozycje o intensywnych barwach, śmiałych kontrastach i uproszczonych kształtach. W późnym okresie twórczości sięgnął po wycinanki z barwnego papieru, tworząc dzieła o niezwykłej sile wyrazu. Jego nowatorskie podejście do koloru i kompozycji wywarło trwały wpływ na rozwój sztuki nowoczesnej.